

BRÖLLOP IGEN

I senaste numret av Lidens Tidning berättades om storbröllopet i somras på Norrnäs vid Oxsjön. Bröllopsmiddagen avåts på ladugårdens höloft och dansen pågick till in på småtimmarna i den ljusa sommarnatten. I det här numret återges två artiklar från gamla tider. Sören Nilsson berättar om "vettran" och bröllopsbesvär i Bodacke för länge sedan och Sven Söderqvist beskriver vad ett s.k. Lappbröllop var för något i början av 1900-talet. AJ

BRÖLLOPSBESVÄR

I gamla tider, under långa, mörka vinterkvällar, berättades i skenet från flammorna eller glöden ifrån den öppna spisen – långt före telefonens, radions och TV:ns tid – om skrömt, spöken och sådant som oförklarligt var. Och i juletid när det mesta av gårdens arbete var undanstökat och det fanns tid för mera eftertanke, och minnen om bortgångna människor eller hägkomster från byns och gårdens tidigare öden ventilerades, då fördes den muntliga traditionen vidare från släktled till släktled. Kanske det är dags för en sådan gammal historia igen? Den här gången om de osynliga, de underjordiska,

som också vittrorna kallas, och hur de stälde till det en gång i Bodacke by i Liden.

Jag återger berättelsen efter Per Marks (1807 – 1892) från Ede, Fors socken, och den skrevs ner på papper år 1880. Märk att i berättelsen inte nämns om gafflar, det torde vara ett tecken på berättelsens höga ålder. Man skar maten, köttet, med hjälp av kniv s.k. "jonge" som gästerna oftast medförde i fickan. Fingrarna kom till flitig användning istället för gaffel.....

Pers far var indelt soldat, och han dog i s.k. fältsjuka under ett tag mot norska gränsen. Per växte upp och blev förstas dräng som de flesta pojkar blev. Han lär ha exercerat beväring inte bara för sin egen del, utan även för flera bond-söner i trakten. I de sistnämnda fallen mot betalning....

Men han blev även med tiden trollkarl och visman, innan han sadlade om och blev rote-skolmästare, lärare, och t.o.m. religiöst lagd. Efter sin mor, Maria (1760 – 1838), hade han många vitterhistorier, och hans egna upplevelser av dem var många. Nedanstående historia kan alltså vara 200 år gammal – eller rent av äldre! Upptecknaren som suttit vid Pers sida och antecknat, var full av beundran över hans intellekt, och skriver att "Per var begåfvad med sällspordt gott minne och kunde ordagrant återgifva de sägner och många ytt-randen som han hört".

En man i Bodacke skulle gifta sig. Han och hans blivande svärfar red omkring och bjöd på gammalt vis till bröllopet. De hade redan varit till många gårdar, när de på vägen mötte en obekant karl som frågade om de skulle bjuda många till

Indalälven vid Bodacke

Kort Östman, 1910, Bodacke

bröllopsfesten?

”Jo”, sade brudgummen, ”jag bjuder alla som kniven kan röra och skeden föra”. Och då förstår alla att det skulle bli storbröllop!

Högtidsdagen var inne och gästbudsfolket hade kommit mangrant. Då fick de församlade se en märklig syn. En stor båt, full med folk, på Indalsälven i närheten av Sillre by. Grannt klädda var de ombordvarande, ”fejen” och glada var de också. De svängde sina mössor, hurrade och skrek:

”Till Bodack till bröllops, till Bodack till bröllops. Alla som kniven kan röra och skeden föra”!!!!

Häpna och förundrade stod de samlade på gårdstunet i Bodacke och såg båten närma sig. Men plötsligt försvann den, och man trodde rent av att den kapsejsat med folk och allt. Näväl, man bänkade sig vid festborden och åt och åt. Men hur de än stoppade i sig, blev de ändå aldrig riktigt mätta! Det var som om maten inte ville räcka till. Både den som tillagats i bröllopsgården, och den som gästerna medfört enligt ortens och tidens sed blev uppäten. Men ingen var mätt!

Då började man förstå att de osynliga, vittorna, varit i farten. Och brudgummen erinrade sig vad han sagt till den främmande mannen, och det var ju klart att även de underjordiska, ”vettran”, kan röra både kniv och sked!
/Sören Nilsson

LAPPBRÖLLOP

En form av tradition på landsbygden, var att man kring julhelgen arrangerade en fest, som gick under namnet Lappbröllop.

Några s.k. Staffansdrängar gick ikring bland gårdarna och sjöng Staffansvisan, samtidigt som man tiggde ihop gåvor till bröllopet. Det tänkta brudparet och en präst valdes ut bland ungdomarna. Brudparen var utstyrda i lappkläder och prästen klädd så att han liknade en riktig präst. Byarna Dacke, Klärke och Bodacke hade en sådan tradition. Brudparen växlade, men prästen var nästan alltid Verner Sahlin från Dacke. Festligheterna ägde ofta rum kring Tjugondag Knut. På grund av att arrangementet låg så nära jul, var det förmodligen ganska lätt att få gåvor.

Sigurd Åström i Byn berättar om ett Lappbröllop i Bodacke hos Westfahls, förmodligen 1932. Sigurds broder Almer var brudgum och Helge Nilsson från Klärke var brud. Båda uppträdde i lappkläder. Präst var Verner Sahlin. Sigurd minns Verners uppträdande som präst. Verner hade ordets gåva och överglänste vida sin kollega på predikstolen i Liden. Festligheterna bjöd även till dans och man höll på i stort sett hela natten. Anmärkningsvärt var att det inte förekom något missbruk av alkohol, trots att det i Bodacke var god tillgång på brända och destillerade drycker vid den här tiden.

I Järkvissle hade man också Lappbröllop, men slutade med traditionen någon gång efter sekelskiftet. Här gjorde man insamlingen före jul och tackade inte nej till alkoholhaltiga drycker, vilket gjorde att man ibland förhöjde stämningen med något litet slagsmål. Bröllopet firades i julhelgen. Sven Edvall och Johan Johansson var brudpar vid ett sådant bröllop.
/Sven Söderqvist i oktober 2002

Fråga: Är det någon som vet varför dessa festligheter gick under namnet Lappbröllop? Ring gärna till Sven Söderqvist, tel. 0692 – 600 44, och berätta.